

UTTALELSE OM STATSBUDSJETTET 2017

Til: Stortingets familie- og kulturkomité
Kopi: Stortingets kirke-, utdannings-, og forskningskomité
Kulturdepartementet

Vår ref.: 16/65/ST

Dato: 17.10.2016

Vedlagt følger høringsuttalelse fra Norsk teater- og orkesterforening (NTO) om Prop. 1 S (2016-2017), med særlig vekt på kapittel 323 *Musikk og scenekunst*.

Norsk teater- og orkesterforening er arbeidsgiver og interesseforening for profesjonelle, offentlig støttede virksomheter innenfor musikk og scenekunst. Foreningen representerer en omfattende infrastruktur av forskjelligartede virksomheter. Våre 46 medlemmer består av nasjonale og regionale institusjoner, samt offentlig støttede produserende og programmerende teatre, scener, orkestre, musikkensembler og kor.

I 2015 sto disse for nærmere 12 000 forestillinger/konserter, et totalt publikumstall på nærmere 2,5 millioner, og et samlet bruttobudsjett på over 3 milliarder kroner.

Norsk teater- og orkesterforenings høringsuttalelse følger vedlagt.

Vennlig hilsen

Norsk teater- og orkesterforening

Åse Ryvarden
styreleder

Morten Gjeltén
direktør

Innholdsfortegnelse

Oppsummering	3
<i>Realnedgang</i>	3
<i>Svekket institusjonsøkonomi betyr svekket kunstnerøkonomi</i>	4
<i>Pensjonsutfordringer</i>	4
<i>Kulturmons</i>	4
<i>Akutte byggesaker</i>	4
<i>Næringspolitikk over kulturbudsjettet</i>	5
Lønns- og priskompensasjon	6
Pensjonsutfordringene	6
Flatt «effektivitetskutt»	6
Svekket institusjonsøkonomi betyr svekket kunstnerøkonomi	7
Kulturfondet	8
Forenkling av merverdiavgiftssystemet	9
Bygg og innhold	10
Nasjonal kulturpolitikk og regionalisering	11
De programmerende teatrene og statens ansvar	11
Riksteatret	12
Internasjonal utveksling	12
Digital distribusjon og formidling	13
Kor og vokalensembler	13
Statsinsentiver for privat finansiering	14
Direkte statstøtte og forutsigbarhet	14
Den kulturelle skolesekken	15
Kunst og humanistiske fag i skolen	15
Forskning	16
Kritikk og offentlig meningsutveksling	17
Våre medlemmer	18

OPPSUMMERING

Tradisjonelt har det vært solid politisk enighet om at kultursektoren er et viktig offentlig ansvarsområde, noe som har resultert i en gledelig vekst i bevilgningen til kulturformål etter tusensårskiftet. Vi mener det nå er grunn til å merke seg en stagnasjon i bevilgningene og svekkede rammevilkår for musikk- og scenekunstinstitusjonene tredje år på rad.

Kulturpolitikken i Norge er ung og uferdig, og det er fortsatt et etterslep i nødvendige investeringer. Vi ser ingen grunn til å hevde at den offentlige satsingen på kulturområdet har nådd et metningspunkt. Tvert imot er det mye som tyder på at den rollen kunsten og kulturen spiller i samfunnet vil bli enda viktigere i tiden fremover.

I et samfunn preget av raske endringer, migrasjon og større kompleksitet må vi kunne forholde oss til et stadig bredere ytringsmangfold og kommunisere på tvers av kulturelle forskjeller. Vi må lære oss å se, lytte og lese kritisk og anstrenge oss for å innta uvante synsvinkler for å gripe det som er ukjent og annerledes.

I nær relasjon til humaniora er kunsten og kulturen i denne situasjonen helt nødvendig og viktigere enn noen gang for å utdanne kompetente borgere til deltakelse i det kommunikasjonsfellesskapet som er fundamentet for et fungerende demokrati. Frie ytringer har en av sine viktigste arenaer i kunsten, hvor meningsdannelse og meningsutveksling finner sted ute i de mangeartede kunstneriske virksomhetene.

NTO er kritisk til at kjernebegreper i kulturpolitikken er blitt etterspørsel, sysselsetting og entreprenørskap, mens kunstpolitikken nedprioriteres – med svekkede rammer for selve innholdsproduksjonen og den langsiktige og grunnleggende kunstneriske utviklingen og nyskapingen.

Realnedgang

Budsjettforslaget for 2017 innebærer for de fleste av NTOs medlemmer en nominell vekst på 1,7 pst, mens den generelle lønnsøkningen er beregnet til 2,7 pst og prisøkningen til 2 pst. Dette innebærer en realnedgang for institusjonene for tredje år på rad. Budsjettforslaget innebærer også en realnedgang i avsetningene til musikk og scenekunst under Kulturfondet.

Lyspunkter finner vi i gledelige satsinger på Det Norske Solistkor, Det multinorske på Det Norske Teatret og Trondheim Symfoniorkester.

Underkompensasjonen for lønns- og prisvekst, eller «effektiviseringsinsentiv» som regjeringen velger å kalle det, treffer musikk- og scenekunstinstitusjonene i en situasjon hvor produksjonsrammene allerede er strammet merkbart inn på grunn av store pensjonskostnader og krevende omstillingsprosesser er gjennomført eller i gang.

Teatrene og orkestrene er personalintensive virksomheter og mellom 80 og 90 pst av lønnskostnadene i de største institusjonene er knyttet direkte til kunstnerisk produksjon. En svært liten andel går til kommunikasjon, administrasjon og drift. Utfordringen er på ingen måte overadministrasjon, men det motsatte. Knappe bemanningsressurser knyttet til støtteapparatet rundt kunsten hindrer en større utnyttelse av det kunstneriske potensialet i virksomhetene.

Når økonomien i all hovedsak er knyttet direkte til kunstnerisk produksjon og til å lønne kunstnere, er det få eller ingen andre innsparingstiltak som gjenstår enn å redusere kunstneriske årsverk, produksjonsomfang og tilbudet til publikum.

Vi er særlig bekymret for Riksteatret som er utsatt for et betydelig nominelt kutt.

Svekket institusjonsøkonomi betyr svekket kunstnerøkonomi

Innstrammingen går gjerne først utover de mest eksperimentelle, risikofylte produksjonene og nyskapende samarbeid. Og det går utover bruken av frilansere. Institusjonsøkonomien er direkte knyttet til kunstnerøkonomien. I 2014 ble det fra de produserende NTO-virksomhetene kanalisert over 1 milliard kroner til kunstnere i form av lønn, honorar og vederlag, hvorav 40 pst til frilansere. Svekket institusjonsøkonomi betyr svekket kunstnerøkonomi og stemmer dårlig overens med regjeringens mål om å styrke kunstnernes inntektsmuligheter og talentsatsing.

Pensjonsutfordringer

Tariffpartene har gjort en betydelig innsats med å løse pensjonsknuten og snu den negative økonomiske utviklingen med et gledelig forhandlingsresultat denne våren. Det er etablert en midlertidig innskuddspensjonsordning i 2016 og skal forhandles om en varig pensjonsløsning i 2018. Likevel har musikk- og scenekunstinstitusjonene store utfordringer som må håndteres i overskuelig fremtid.

Det er bemerkelsesverdig taust fra regjeringens side om disse utfordringene. I budsjettforslaget finner vi kun en nøktern konstatning av den pensjonsreformen bransjen har lyktes å få i havn. Vi hadde forventet en anerkjennelse av at bransjen selv har gått foran og vist vei, og at den historiske pensjonsforpliktelsen er en gjenstående utfordring for departementet som for virksomhetene. Et signal om å vurdere et statlig bidrag for å håndtere de store engangskostnadene knyttet til endringen ville ikke vært urimelig å forvente.

Kultur moms

Sektorens egen pensjonsreform burde etter vårt syn motsvares av en statlig momsreform. Ved å fjerne dagens merverdiavgiftsunntak for omsetning av billetter til musikk og scenekunst ville staten bidratt til betydelig forenkling for teatrene og orkestrene – og ikke minst for kulturhusene som i dag må forholde seg til et absurd regelverk hvor skatteetaten skal avgjøre hva som er «kunstnerisk» aktivitet og hva som er «kommersiell» aktivitet i konkurranse med andre, og dermed ikke kompensasjonsberettiget.

Akutte byggesaker

Budsjettet er også taust om akutte behov for nye lokaler for BIT Teatergarasjen, Carte Blanche og Det samiske nasjonalteatret Beaivvás. Carte Blanche og BIT Teatergarasjen har stått uten hjemmescene siden 2008 og fra utgangen av 2018 står Carte Blanche uten produksjonslokaler. Lokalene til Det samiske nasjonalteatret Beaivvás i Kautokeino er ikke egnet til å drifte et moderne teater og arbeidsmiljøstandarden er uakseptabel.

Det er fortsatt store etterslep i den kulturelle infrastrukturen, med behov både for nye bygg og for oppgradering av eksisterende teater- og konsertlokaler. Vi vil særlig understreke behovet for å komme videre i prosessen med å rehabilitere/modernisere Nationalteatret.

Gode produksjons- og formidlingslokaler er helt nødvendig for å sikre kvalitet i innholdet og bred formidling og vi vil advare mot en falsk dikotomi mellom bygg og innhold. Det er viktig at staten bidrar med finansielle og organisatoriske løsninger som sikrer at kostnader til bygningsmessig drift og vedlikehold ikke går utover institusjonenes kjernevirksomhet.

Næringspolitikk over kulturbudsjettet

En hovedsatsing i kulturbudsjettet er «kulturell og kreativ næring», med en økning på 70 mill. kroner for å styrke rammevilkårene for næringsrettet kunstnerisk virksomhet. Det er fornuftig å ha en næringspolitikk også for kulturnæringene, men vi etterlyser en satsing over næringsbudsjettet – samt over Utenriksdepartementets budsjett hvor avsetningen til «næringsfremme-, kultur-, og informasjonsformål» paradoksalt nok er redusert.

Midlene kanaliseres i hovedsak til virkemiddelapparatet for næringsutvikling og «eksport». Vi anerkjenner behovet for et støtteapparatet for kunstnere og bransjeaktører, men vil advare mot økt administrasjon og unødvendig byråkrati fremfor direkte bevilgninger til kunstneriske virksomheter og etablerte strukturer.

Det er bemerkelsesverdig at ikke teatrenes og orkestrenes internasjonale markedspotensial synes å være tenkt inn i Kulturdepartementets satsing, men at regjeringens prioriteringer i stedet har gitt seg utslag i svekkede rammevilkår som vi vet går utover internasjonale turneer og gjestespill.

Når det er sagt etterlyser vi en *kunstpolitikk* for internasjonal utveksling forankret i overordnede mål om kunstnerisk utvikling, kvalitet og ytringsmangfold.

Vi oppfordrer til språklig bevissthet og refleksjon rundt hvilke begreper som anvendes og som danner premissene for fremtidig politikktutforming og prioriteringer. Det er behov for å tydeliggjøre kulturpolitikkenes berettigelse forankret i infrastrukturkravet i Grunnlovens ytringsfrihetsparagraf 100, og beholde ytringsmangfold og kvalitet som styrende mål for kulturpolitikken.

LØNNS- OG PRISKOMPENSASJON

NTO anmoder komiteen om å sikre institusjonene tilstrekkelig høyt nivå på lønns- og priskompensasjonen for å hindre at ordinære lønnsøkninger går utover tilbudet til publikum.

Budsjettforslaget for 2017 innebærer for de fleste av NTOs medlemmer en nominell vekst på 1,7 pst, mens den generelle lønnsøkningen er beregnet til 2,7 pst og prisøkningen til 2 pst. Dette innebærer en realnedgang for institusjonene for tredje år på rad.

Lønnsveksten i institusjonene er et resultat av ordinære lønnsforhandlinger som normalt sikrer at de ansatte tar del i den samme lønnsutviklingen som kommer øvrige yrkesgrupper i samfunnet til gode.

PENSJONSUTFORDRINGENE

NTO anmoder komiteen om at staten bidrar til å håndtere pensjonsgjelden som følge av den opptjeningen alle sektorens ansatte tar med seg videre også etter at en ny ordning trer i kraft.

Tariffpartene har gjort en betydelig innsats med å løse pensjonsknuten og snu den negative økonomiske utviklingen med et gledelig forhandlingsresultat denne våren. Det er etablert en midlertidig innskuddspensjonsordning i 2016 og skal forhandles om en varig pensjonsløsning i 2018.

Pensjonsproblemene kan imidlertid ikke løses kun ved en ny avtale mellom partene. Musikk- og scenekunstinstitusjonene har store utfordringer som må håndteres i overskuelig fremtid og som forutsetter medvirkning fra det offentlige både i rollen som eier og tilskuddspart.

Det er likevel bemerkelsesverdig taust fra regjeringens side om disse utfordringene. I budsjettforslaget finner vi kun en nøktern konstatering av den pensjonsreformen bransjen har lyktes å få i havn. Vi hadde forventet at budsjettet i det minste ville anerkjenne at bransjen selv har gått foran og vist vei, og at den historiske pensjonsforpliktelsen er en gjenstående utfordring for departementet som for virksomhetene.

FLATT «EFFEKTIVITETSKUTT»

NTO er kritisk til at bevilgningene til institusjonene kuttes flatt som følge av «avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen», uten hensyn til allerede gjennomførte omstillingsprosesser og forutsetninger for ytterligere effektivisering av driften. Det regjeringen omtaler som «insentiver til effektivisering» betyr for musikk- og scenekunstinstitusjonene færre kunstneriske årsverk, færre produksjoner og forringet uttrykksmangfold og kvalitet.

Det generelle «effektiviseringskuttet» blir påført musikk- og scenekunstinstitusjonene på et tidspunkt hvor produksjonsrammene allerede er strammet merkbart inn på grunn av pensjonskostnadene, og hvor krevende omstillingsprosesser er gjennomført eller i gang. Kuttet treffer også virksomheter i en oppbyggingsfase som nå settes i revers.

Musikk- og scenekunstinstitusjonene er personalintensive virksomheter, og for de store teatrene og orkestrene utgjør faste kostnader til lønn og pensjon den største delen av budsjettet. I gjennomsnitt er 80-90 pst. av lønnskostnadene knyttet til funksjoner som er helt nødvendige for og som inngår direkte i den kunstneriske produksjonen.

Fordeling av lønnskostnader i de største teatrene* og symfoniorkestrene** 2014:

	Teater	Orkester
Kunstnerisk produksjon (kunstnerisk, teaterteknisk, plan/produksjon)	80 %	90 %
Kommunikasjon	9 %	3 %
Administrasjon	8 %	4 %
Drift	4 %	1 %

*Den Norsk Opera & Ballett, Nationaltheatret, Det Norske Teatret, Den Nationale Scene, Trøndelag Teater, Rogaland Teater, Hålogaland Teater og Teatret Vårt.

**Oslo-Filharmonien, Bergen Filharmoniske Orkester, Trondheim Symfoniorkester og Stavanger Symfoniorkester.

Slik det fremkommer i de periodiske institusjonsevalueringene er det ofte knappe bemanningsressurser knyttet til produksjonsapparatet rundt de kunstneriske prosjektene som hindrer en større utnyttelse av det kunstneriske potensialet i virksomhetene. Det finnes dermed små muligheter for å rasjonalisere bort årsverk uten at dette får direkte konsekvenser for kvaliteten og volumet i den kunstneriske produksjonen. På kort sikt kan den tellbare effekten av svekkede rammevilkår i noen tilfeller kamufleres gjennom tilpasninger av både repertoar og ressursbruk. På lengre sikt får en slik tilpasning betydelige konsekvenser for kvaliteten og mangfoldet i innholdsproduksjonen.

Når kapasiteten i produksjons- og formidlingsapparatet for kunsten presses til en yttergrense, blir det også utfordrende å ivareta bredden i samfunnsansvaret – herunder forventninger og egne ambisjoner om videreutvikling av formidlingsstrategier, utnyttelse av digital teknologi, ekstern relasjonsbygging og samarbeid, internasjonal utveksling og annen utadrettet virksomhet.

Til tross for at det er vel dokumentert at økonomien i musikk- og scenekunstinstitusjonene i all hovedsak er knyttet direkte til kunstnerisk produksjon og til å lønne kunstnere, konstaterer regjeringen at «det er behov for mer fleksibel drift av institusjonene, slik at mer av ressursene kan kanaliseres inn i kunstproduksjon og publikumsrettede aktiviteter.»

Vi må tro at det regjeringen her sikter til er forbedringspotensialet i avtaleverket. Lovverk og tariffavtaler er i stor grad med på å legge rammene for musikk- og scenekunstinstitusjonenes ressursutnyttelse. I samarbeid med Arbeidsgiverforeningen Spekter arbeides det kontinuerlig for å forbedre tariffavtalene, slik at det kan legges til rette for mer fleksibel drift – selvsagt hele tiden balansert i forhold til legitime krav om et forsvarlig arbeidsmiljø. Her hviler det også et betydelig ansvar på arbeidstakerorganisasjonene.

I noen tilfeller kan også administrativt samarbeid og fellesfunksjoner på sikt føre til kostnadsbesparelser. Vi vil imidlertid understreke at det er ressurskrevende å utvikle og administrere fellesløsninger og at rasjonaliseringsgevinsten ofte er begrenset.

SVEKKET INSTITUSJONSØKONOMI BETYR SVEKKET KUNSTNERØKONOMI

Innenfor scenekunsten og musikken er de offentlig støttede institusjonene de viktigste arbeidsgiverne for kunstnerne, og etterspørselen etter kunstnerisk arbeidskraft påvirkes i høy grad av disse virksomhetenes økonomiske rammer. Strammere institusjonsøkonomi betyr svekkede arbeidsvilkår for kunstnere, fast ansatte så vel som frilansere – og svekkede vilkår for samarbeid.

Reduserte bevilgninger til institusjonene stemmer dårlig overens med regjeringens mål om å styrke kunstnernes inntektsmuligheter og talentsatsing. Faste stillinger og engasjement ved musikk- og scenekunstinstitusjonene er avgjørende viktige inntektskilder for mange kunstnere – herunder for den voksende andelen frilansere.

I 2014 ble det kanalisert om lag 1,1 milliarder kroner til kunstnere i form av lønn, honorar og vederlag fra de produserende NTO-institusjonene, hvorav 40 pst til frilansere. I tillegg kommer betydelige

pensjonskostnader.

De produserende NTO-virksomhetenes lønnskostnader til kunstnere 2014:

Lønn** til kunstnere:	1,1 milliarder kroner
Lønn til fast ansatte kunstnere:	643 millioner kroner (60 %)
Lønn til frilanskunstnere:	416 millioner kroner (40 %)

* «Kunstnere» omfatter her en rekke ulike kunstnergrupper – herunder skuespillere, musikere, sangere, dansere, instruktører, koreografer, scenografer, kostymedesignere, lysdesignere, lyddesignere, videodesignere, komponister, dirigenter, dramatikere, forfattere, oversettere og dramaturger.

** Dette omfatter lønn (inkl. arbeidsgiveravgift og feriepenger), honorar og vederlag. I tillegg kommer betydelige pensjonskostnader. Med den utviklingen vi har hatt i pensjonskostnader de siste årene, vil dette innebære betalbare pensjonsutgifter på mellom 15 og 25 % av lønnsgrunnlaget, avhengig av virksomhetens historikk, særaldersgrenser mm.

Utover dette kjøpte de produserende NTO-virksomhetene forestillinger fra eksterne produsenter for omtrent 18 mill. kroner i 2014. Også dette er midler som for en stor del går tilbake til frilanskunstnere i form av lønn og honorar.

Med stadig mer samarbeid mellom institusjonene og selvstendige kompanier, ensembler og enkeltkunstnere, kanaliseres også en økende del av teatrenes og orkestrenes ressurser til ulike typer samarbeidsproduksjoner.

Skuespiller- og danseralliansen er et viktig bidrag til å bedre kunstnernes økonomi og arbeidsvilkår og imøtekommer arbeidsgivers behov for fleksible ansettelser. Vi etterlyser en styrking og utvidelse av alliansen, og vil samtidig understreke at en slik ordning er helt avhengig av at det eksisterer oppdragsgivere med gode nok økonomiske rammer til å engasjere kunstnerne.

KULTURFONDET

NTO er kritisk til realnedgangen i avsetningene til musikk og scenekunst under Kulturfondet. Vi anmoder om en styrking som etter vårt syn bør ledsages av spissede kvalitetskriterier. Vi vil understreke betydningen av at Kulturrådsloven respekteres slik at fondsmidlene disponeres ut i fra kunstfaglige vurderinger på en armlengdes avstand fra politiske myndigheter.

Sammen med en styrking av avsetningene til musikk og scenekunst under Kulturfondet, mener vi det er behov for en spissing av kvalitetskriteriene i forvaltningen av midlene. Etter vårt syn bør midlene konsentreres om færre søkere i stedet for at økninger brukes til å innvilge flere søknader. På denne måten vil det kunne gis romsligere tildelinger og bedre vilkår for de prosjektene som tilfredsstillende kvalitetskravene, samtidig som gjennomtrekket av søkere som ikke har forutsetninger for en kunstnerkarriere blir redusert. Slik bl.a. Norske dansekunstnere (NODA) påpeker, bør også prosjekter utrustes med budsjetter som kan sikre de involverte rimelig gode arbeidsvilkår og en lønn på nivå med tariffen.

Foreningen vil understreke betydningen av basisfinansieringen for frie scenekunstgrupper som gir utvalgte kompanier økonomisk forutsigbarhet over en lengre periode med mulighet for mer langsiktig planlegging. Etter at de første kompaniene som mottok basisfinansiering nå nærmer seg 12-årsgransen for å motta slik støtte, er det viktig at det finnes frem til gode ordninger – som på grunnlag av kvalitetsvurderinger – gir disse kompaniene mulighet for fortsatt flerårig driftsstøtte.

Vi anmoder komiteen om å respektere prinsippet om en armlengdes avstand i behandlingen av fondsmidlene. Vi ser stadig eksempler på at Stortinget i praksis viser liten forståelse for dette prinsippet

ved at det i budsjettbehandlingen gjøres omdisponeringer eller legges føringer på Kulturrådets forvaltning av fondsmidlene som er høyst diskutabile sett i forhold til Rådets selvstendige kunstfaglige vurderinger.

FORENKLING AV MERVERDIAVGIFTSSYSTEMET

NTO anmoder om at dagens merverdiavgiftsunntak for omsetning av billetter til musikk og scenekunst fjernes, og at disse områdene innlemmes i avgiftssystemet med lav sats. En slik lovendring vil bidra til betydelig forenkling og et mer enhetlig regelverk for kultursektoren.

Endringen i merverdiavgiftsloven i 2010 medførte at kinoer, museer, gallerier, opplevelsessentre og fornøyelsesparker i dag er underlagt avgiftsplikt med lav sats for billettomsetningen, mens avgiftsunntakene for salg av billetter til konserter og teater-, opera- og ballettforestillinger ble videreført. Det foreligger derfor heller ikke fradragsrett for inngående merverdiavgift for anskaffelser som skal brukes i sistnevnte virksomheter.

Den vedtatte lovendringen var i strid med kulturmomsutvalgets forslag om en såkalt «breddemodell» som innebar at adgang til de fleste former for kulturarrangementer skulle omfattes av avgiftsplikten i merverdiavgiftsloven med lav sats (NOU 2008:7).

Etter vårt syn bør det tillegges adskillig vekt at en slik «breddemodell» vil bidra til et enklere og mer enhetlig og oversiktlig regelverk for kultursektoren. Vi viser også til utredningen *Kunstens autonomi og kunstens økonomi*, hvor det tas til orde for at avgiftsregelverket for kunstfeltet utredes nærmere med sikte på et mer oversiktlig og helhetlig regelverk som gir lavere administrative kostnader.

Det er samtidig viktig å vurdere løsninger som sikrer at man i størst mulig grad unngår mulige uheldige konsekvenser for aktører i deler av bransjen, herunder for produsenter uten offentlig støtte og artister som selv eller sammen med andre arrangerer konserter mm.

Spørsmålet om kultur moms ble aktualisert med at Stavanger Konserthus og Kilden Teater- og Konserthus ble varslet om krav om tilbakebetaling av merverdiavgift som er kompensert i henhold til lov om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv. Kravet er hjemlet i konkurransebestemmelsen i kompensasjonsloven. NTO er glad for at kravene ble betydelig redusert etter ny fortolkningsuttalelse fra Finansdepartementet om konkurransebegrensningsregelen.

Endret fortolkning innebærer imidlertid ingen langsiktig løsning. De kommunale kulturhusene må i dag forholde seg til et absurd regelverk hvor skattedirektoratet skal avgjøre hva som er «kunstnerisk» aktivitet, og hva som er «kommersiell» aktivitet i konkurranse med andre – og dermed ikke kompensasjonsberettiget. Metoden for fordeling mellom kompensasjonsberettiget og ikke-kompensasjonsberettiget bruk gir også det utilsiktede resultatet at det vil lønne seg å drive utleieaktivitet i stedet for egenproduksjon når det gjelder visse typer arrangementer. En tilpasningskonsekvens blir at kulturhusene oppretter egne juridiske enheter som står for arrangementer som skattedirektoratet anser som økonomisk aktivitet og leier ut lokalet til enheten. Dette har neppe vært lovgivers intensjon.

Dersom omsetningen av billetter til konserter og teaterforestillinger blir avgiftspliktig, vil kommunale kulturhus kunne få fradragsrett etter merverdiavgiftsloven, og man unngår i all hovedsak utfordringene knyttet til kompensasjonslovens konkurransebestemmelse. Samtidig vil man kunne oppnå avgiftsmessig likebehandling mellom kommunale og private eiere av kulturhus og lignende.

For en nærmere begrunnelse og redegjørelse for forslag til endring av merverdiavgiftsloven viser vi til felles brev fra NTO og Spekter til Finansdepartementet, vedlagt notat fra Ernst & Young utarbeidet etter oppdrag fra NTO. I Finansdepartements svar på dette, i brev av 7. desember 2015, vises det til Skattemeldingens (Meld. St. 4 (2015-2016)) uttalelse om at departementet vil vurdere å inkludere flere områder i merverdiavgiftssystemet. Vi finner likevel ikke spor av en slik vurdering i budsjettforslaget.

BYGG OG INNHOLD

NTO anmoder om at komiteen er oppmerksom på fortsatt store etterslep i nødvendige investeringer i den kulturelle infrastrukturen. Det er viktig at staten bidrar med finansielle og organisatoriske løsninger som sikrer at kostnader til bygningsmessig drift og vedlikehold ikke går utover institusjonenes kjernevirksomhet. Vi ber komiteen merke seg særskilt de akutte behovene for nye lokaler for BIT Teatergarasjen, Carte Blanche og Det samiske nasjonalteatret Beaivvás, samt behovet for å komme videre i prosessen med å rehabilitere/modernisere Nationaltheatret.

Det er fortsatt behov for å videreutvikle den kulturelle infrastrukturen. Det er det både behov for nye bygg og for oppgradering av eksisterende teater- og konsertlokaler. Gode produksjons- og formidlingslokaler er helt nødvendig for å sikre kvalitet i innholdet og bred formidling.

På teaterområdet er flere byggesaker fremdeles på trappene. Det planlegges blant annet viktige nye bygg bl.a. for Det samiske nasjonalteatret Beaivvás i Kautokeino, BIT Teatergarasjen og Carte Blanche i Bergen, Teaterhuset Avant Garden i Trondheim og Hordaland Teater i Bergen. Brageteatret i Drammen har behov for mer egnede lokaler i forbindelse med utviklingen av regionteatervirksomhet og Haugesund Teater er i prosess med å etablere seg i prøvelokaler som er nødvendige for å utnytte teatrets potensial.

Disse sakene har ulik grad av statlig medvirkning i selve byggeprosjektet, men staten vil være avgjørende for å etablere gode rammer for drift. NTO vil, som alltid når det reises nye bygg, understreke betydningen av at de som skal produsere innhold sikres realistiske rammer, og at ulike kunstneriske, organisatoriske og drift- og vedlikeholdsmessige utfordringer blir tatt på alvor.

NTO vil særlig fremheve den uavklarte situasjonen for BIT Teatergarasjen og Carte Blanche, Norges nasjonale kompani for samtidsdans og for Det samiske nasjonalteatret Beaivvás.

Carte Blanche og BIT Teatergarasjen har stått uten hjemmescene siden 2008 og fra utgangen av 2018 står Carte Blanche uten produksjonslokaler. Det har vært et konstruktivt samarbeid med Bergen kommune og Hordaland Fylkeskommune om felles lokalisering i Sentralbadet, eventuelt inkludert prøvelokaler for Den Nationale Scene. Nå er det særdeles viktig at også staten bidrar til en beslutning som gjør at gjenstående tid uten produksjons- og visningslokaler for disse institusjonene blir kortest mulig. Ved raske politiske avklaringer vil det være mulig å igangsette byggeprosessen i løpet av 2017.

Det samiske nasjonalteatret Beaivvás i Kautokeino har i 30 år holdt til i det som allerede fra starten av ble betegnet som midlertidige lokaler. Lokalene er ikke egnet til å drifte et moderne teater og arbeidsmiljøstandarden er uakseptabel. De helsemessige bekymringene er så alvorlige at hovedverneombudet i Kautokeino kommune valgte å stenge forestillingslokalene etter en befaringsrapport i april i år.

Sametinget støtter planene om et nytt bygg for det samiske nasjonalteatret. Målet er at Stortinget vedtar byggeprosjektet i forbindelse med statsbudsjettet for 2017, etter at Kulturdepartementet har godkjent byggeprogrammet, og departementet og Sametinget har utarbeidet beslutningsgrunnlag for forprosjekt. Dersom byggeplanene utsettes, eller i verste fall ikke realiseres, mener styret og administrasjonen ved teatret at det ikke er grunnlag for videre drift av det samiske nasjonalteatret i dagens form.

Flere av de eldre teaterhusene står overfor særlige utfordringer knyttet til vedlikehold og drift av selve bygningsmassen. NTO har tillit til at arbeidet med disse utfordringene fortsetter i dialog mellom departementet og virksomhetene. Foreningen er glad for at både Konseptvalgutredning (KVU), som tar for seg behovet for modernisering og rehabilitering av Nationaltheatret i et 50-års perspektiv, og eksternt kvalitetssikring (KS1) er ferdigstilt. NTO understreker behovet for at bygge- og rehabiliteringsprosjektet tas videre til forprosjektering og KS2-prosedyr, slik at det tradisjonsrike teatret moderniseres og tas vare på for fremtidens generasjoner. Vi registrerer at det legges opp til en avklaringsfase i 2017 etter nye retningslinjer, og legger til grunn at dette ikke forsinker prosessen unødige.

Vedlikeholdsmessige og scenetekniske utfordringer finner vi også ved Den Nationale Scene og ved Rogaland Teater. Foreningen er tilfreds med at det er gjennomført en konseptvalgutredning også for Den Nationale Scene for å utrede alternativer for rehabilitering og utvikling som nå skal kvalitetssikres gjennom KS1, og at det er igangsatt en tilsvarende utredning av alternativer for nytt bygg for Rogaland Teater.

Det er også gledelig at staten medvirker finansielt i fornyelsen av Grieghallen som huser sentrale institusjoner som Bergen Filharmoniske Orkester, Bergen Nasjonale Opera og BIT 20 Ensemble. Vi viser imidlertid til Oslo-Filharmoniens vedvarende utfordringene i Oslo Konserthus og prosjektet knyttet til nytt konserthus på Filipstad. Dette er et prosjekt som nå fordrer utredningsressurser i en allerede presset administrasjon preget av interne omstillingsprosesser.

NASJONAL KULTURPOLITIKK OG REGIONALISERING

NTO anmoder om at direkte statlig tilskudd til de institusjonene som staten selv anser som en betydelig del av en nasjonal kulturpolitikk videreføres og tenkes inn i den pågående regionreformen.

Det er gledelig at regjeringen i budsjettforslaget så tydelig slår fast at statens faste årlige overføringer er et viktig fundament i norsk kulturliv, og at det fortsatt legges opp til vesentlig statlig deltakelse i finansieringen av kulturlivet i årene som kommer for å sikre de nasjonale og regionale kulturinstitusjonene forutsigbare rammevilkår.

Gjennom direkte tilskudd til et landsomfattende nett av autonome institusjoner med en kunstnerisk ledelse på åremål, legger staten til rette for en infrastruktur som innebærer at den kunstfaglige beslutningsmyndigheten allerede er desentralisert.

Vi vil understreke betydningen av at eventuelle endringer i oppgaver og ansvarsdeling mellom forvaltningsnivåene må skje av hensyn til kunsten og publikum med overordnede kulturpolitiske mål for øye – og ikke på regionaliseringsreformens premisser med krav om å tilføre det regionale nivået flere oppgaver og ansvar i seg selv.

I dette perspektivet har vi vanskelig for å se behovet for å bygge opp regionale forvaltninger som skal administrere statlige midler til disse institusjonene. Allerede begrensede kulturmidler bør ikke gå med til unødvendig byråkrati og mellomledd, men kanaliseres direkte til autonom kunstnerisk virksomhet.

DE PROGRAMMERENDE TEATRENE OG STATENS ANSVAR

De programmerende teatrene er en betydelig del av den kulturelle infrastrukturen i Norge og bør derfor sikres forutsigbare rammevilkår som en del av den nasjonale kulturpolitikken. Det er gledelig at staten tar tilbake et større ansvar for finansieringen av Black Box teater.

De programmerende teatrene har en uvurderlig betydning for utviklingen i scenekunsten, både som formidlere og co-produsenter av scenekunst med et nasjonalt og internasjonalt nedslagsfelt, og i kraft av den unike kompetansen de besitter. Bevilgninger til disse teatrene er blant de viktigste virkemidlene for å bedre produksjonsvilkårene for selvstendige kompanier og kunstnere, samt for å heve kvaliteten og styrke formidlingen.

Det er et gledelig signal at staten tar tilbake et større ansvar for finansieringen av Black Box teater etter fjorårets pragmatisk makeskifte, slik at teatrets fremtid ikke avgjøres av lokale prioriteringer alene.

RIKSTEATRET

NTO ber komiteen merke seg Riksteatrets særdeles krevende økonomiske situasjon etter en realnedgang i disponibel ramme på 10,7 mill. kroner i løpet av tre år. Med den samlede økonomiske innstramningen, vil det ikke lenger være mulig for teatret å oppfylle samfunnsoppdraget på en fullverdig måte.

I statsbudsjettet foreslås en nominell økning til Riksteatret på totalt 0,5 pst. Målt mot anslått lønns- og prisvekst gir dette en realnedgang på 2,5 pst. Denne reduksjonen kommer i tillegg til en netto reduksjon i tilskuddet for både 2015 og 2016. I løpet av tre år har Riksteatret vært utsatt for en samlet realnedgang i disponibel ramme på totalt 10,7 mill. kroner.

På toppen av dette kommer manglende kompensasjon for den økte husleien som følger av forlenget leiekontrakt for produksjons- og visningsfasilitetene i Nydalen. Uten denne kompensasjonen forverres Riksteatrets økonomiske situasjon med ytterligere 2,5 mill. kroner i året fra og med 2017.

INTERNASJONAL UTVEKSLING

NTO etterlyser en *kunstpolitikk* for internasjonal utveksling, og ber om en helhetlig gjennomgang av ansvarsdeling, mål og virkemidler som kan munne ut i konkrete tiltak for å styrke også musikk- og scenekunstinstitusjonenes internasjonale arbeid og rolle.

NTO har ved flere anledninger understreket behovet for å avklare det politiske og forvaltningsmessige ansvaret og tydeliggjøre mål og prinsipper for den videre politikktutforming på det internasjonale området. Etter vårt syn er ikke den forrige regjeringens Meld. St. 19 (2012-2013) *Regjeringens internasjonale kulturinnsats* annet enn en ansats til videre utredning.

I dag er det en påfallende diskrepans mellom ambisjoner og virkemidler på dette området. Kulturpolitiske mål og forventninger om internasjonalisering følges ikke tilsvarende opp med virkemidler, og Utenriksdepartementets økonomiske innsats er kraftig redusert de siste par årene.

NTO er imidlertid tilfreds med at Kulturrådets internasjonale ansvar er tydeliggjort. Vi velger å lese dette som et signal om en utvidelse og styrking av statens *kunstpolitiske ansvar* for å fremme internasjonal aktivitet, forankret i overordnede mål om kvalitet og uttrykksmangfold. Samtidig vil vi understreke betydningen av en koordinert kultur- og utenrikspolitikk på dette området.

Mens det innenfor andre områder og for andre virksomheter finnes særskilte organer og stimuleringsordninger for å fremme internasjonalisering, er dette fraværende for musikk- og scenekunstinstitusjonene.

Dette er forskjelligartede institusjoner med ulike mål, ambisjoner og arbeidsmåter også når det gjelder internasjonal virksomhet. Flere av virksomheten deltar for eksempel i langsiktige samarbeidsprosjekter og nettverk, utveksler kunstnerisk kompetanse og arbeidskraft, co-produserer forestillinger som vises i både Norge og utlandet, arrangerer internasjonale festivaler og deltar på internasjonale arenaer gjennom turneer og gjestespill.

For å utløse potensialet for økt internasjonal virksomhet innenfor musikk- og scenekunstområdet, er det helt nødvendig at det fremskaffes bedre kunnskap om aktivitet og behov innenfor hele feltet som grunnlag for en samlet gjennomgang av mål og virkemidler.

DIGITAL DISTRIBUTJON OG FORMIDLING

NTO foreslår at det etableres en særskilt støtteordning for digital distribusjon og formidling innenfor musikk og scenekunst. Hensikten er å stimulere institusjonenes eget forsøks- og utviklingsarbeid som kan komme hele feltet til gode gjennom erfarings- og kompetanseutveksling.

Vi kan ikke se at digital distribusjon og formidling av musikk og scenekunst er omtalt i regjeringens budsjettforslag.

Den digitale teknologien gir nye muligheter både for virksomhetenes videreutvikling av formidlingsarbeidet og for digitale overføringer av utvalgte konserter og forestillinger på nettet, til kinoer, storskjermer og andre digitale medier. På denne måten kan teknologien bidra til en bedre utnyttelse av de ressursene som allerede er investert i den kunstneriske produksjonen. Gjennom digital distribusjon er det mulig å nå et større publikum uavhengig av geografisk plassering, samt et publikum som av ulike grunner ikke har forutsetninger for å komme til teatret eller konsertsalen.

Noen av institusjonene har igangsatt pilotprosjekter på dette området og er i ferd med å bygge opp nødvendig kompetanse. Imidlertid mangler musikk- og scenekunstinstitusjonene økonomi til fullt ut å utnytte det formidlings- og distribusjonspotensialet som ligger i den digitale teknologien. Det er knyttet betydelige kostnader både til investeringer i teknologisk utstyr og produksjon og til løsninger på opphavsrettsproblematikk.

KOR OG VOKALENSEMBLER

NTO er glad for styrkingen av Det Norske Solistkor som profesjonelt a capella-kor. Som ledd i den videre korsatsningen imøteser vi en styrking også av Edvard Grieg Kor, samt av symfoniorkestrenes og regionoperaenes vilkår for å heve kvaliteten i den vokale delen av musikkteater- og operaproduksjoner.

De senere årene har vilkårene for å utvikle lokalt forankret musikkteater- og operavirksomhet blitt styrket, og i dag finnes det ulike løsninger i de ulike regionene. Det er etter NTOs syn viktig at videre strategier for profesjonalisering av korvirksomhet tar utgangspunkt i de ulike regionale strukturene og behovene.

Det største kunstneriske problemet i dag er den kvalitative ubalansen mellom de profesjonelle orkestrene og den kollektivt vokale musiseringen i en produksjon. Dette gjelder både for konserter, musikkteater- og operaproduksjoner. En viktig del av ansvaret for å profesjonalisere musikkteatervirksomheten handler om å sikre at alle deler i produksjonen harmoniserer bedre med det profesjonelle symfoniorkestret i regionen.

Vi er derfor glade for at regjeringen i strategien, *Fleirstemt Strategi for korutvikling i Noreg*, ønsker på medvirke til profesjonelle rammevilkår for kor i alle regionene i landet. I følge strategien vil departementet legge til rette for at det profesjonelle kor- og vokalfeltet blir utviklet videre gjennom faste tilskudd og gjennom tilskuddsordninger i Norsk kulturråd. NTO vil understreke betydningen av at Trondheim Vokalensemble gis forutsigbare økonomiske vilkår for langsiktig utvikling og profesjonalisering gjennom rammetilskuddet til Trondheim Symfoniorkester, og økningen i rammetilskuddet til TSO er gledelig. På samme måte bør det legges til rette for at fremtidige etableringer i tilknytning til symfoniorkester og regionopera sikres forutsigbare rammevilkår gjennom rammetilskuddet.

STATSINSENTIVER FOR PRIVAT FINANSIERING

NTO er positiv til tiltak som kan styrke det samlede finansieringsgrunnlaget for kultursektoren og oppfordrer til en prinsipiell diskusjon om statens mål og virkemidler for å fremme privat finansiering. Det er viktig at politikkkutformingen også på dette området er basert på kunnskap om situasjonen i Norge og at nye ordninger fortløpende evalueres.

NTO er positiv til privat finansiering som et viktig supplement til offentlige investeringer. Vår etterlysning av en mer nyansert og kunnskapsbasert debatt og en mer prinsipiell tilnærming, må på ingen måte forveksles med en motstand mot private midler.

Det er altså ikke en holdningsendring fra kulturlivets side som skal til for å utløse ventende privat kapital. Derimot må man være klar over hvor ressurskrevende det er å fremskaffe gaver og sponsormidler i allerede underadministrerte institusjoner og hvor ulike forutsetningene er avhengig av bl.a. geografi, størrelse og type virksomhet.

Vi registrerer at gaveforsterkningsordningen er styrket og oppfordrer til at den fortløpende evalueres. Det er viktig å frembringe kunnskap om hvorvidt ordningen bidrar til at nye givere kommer på banen og private donasjoner øker, men også innsikt i demokratiske sider og konsekvenser av at private givere får styring også over fordeling av offentlige midler.

NTO etterlyser bedre tilrettelegging for private fond og stiftelser som kan komme kulturlivet til gode. Et større antall fond og stiftelser er en forutsetning for at mer fondsmidler skal tilflyte offentlig støttede kunstinstitusjoner, uten at disse virksomhetene risikerer å utkonkurrere sine egne lokale samarbeidspartnere og frivillige organisasjoner i kampen om allerede begrensede midler.

Samtidig vil vi oppfordre til en politikkkutforming basert på en realistisk vurdering av potensialet for økt privat finansiering av de profesjonelle kunstinstitusjonene i Norge. Vi minner om at gavetradisjonen i Norge er langt svakere enn for eksempel i USA og Storbritannia hvor kultursektoren i mindre grad anses som et sentralt offentlig ansvarsområde. Norge skiller seg også fra våre nordiske naboland, hvor det finnes et langt større antall pengeutdelende stiftelser for allmennyttige formål enn i Norge.

NTOs årlige kartlegginger av medlemmenes sponsor- og gaveinntekter viser at slike inntekter utgjør i underkant av 2 pst. av samlede driftsinntekter, og at de er svært konjunkturavhengige. Det har vært en markant realnedgang på nærmere 30 pst. siden 2008.

Funnene bekrefter bildet fra andre undersøkelser om at slik privat finansiering generelt er vanskelig tilgjengelig for profesjonelle, offentlig støttede kunstinstitusjoner i Norge (jf. bl.a. Sponsor Insight, Arts & Business statusrapporter og *Stiftelser i det moderne Norge* (Institutt for samfunnsforskning, 2010)). Samlet sett viser disse undersøkelsene at bedrifter og pengeutdelende stiftelser i hovedsak prioriterer andre formål enn kultur, og at de som prioriterer kultur foretrekker frivillige organisasjoner, lokal amatørvirksomhet og festivaler.

Vi merker oss at regjeringen formulerer statlige insentiver for mer privat finansiering som en «hovedprioritering» samtidig med at bevilgningene til kulturformål stagnerer. NTO er kritisk til en tenkning der målet med statlige insentiver for privat finansiering på sikt skulle være å redusere størrelsen på den offentlige finansieringen. Samspillet med private finansieringskilder må skje som et supplement til et fortsatt sterkt offentlig engasjement.

DIREKTE STATSTØTTE OG FORUTSIGBARHET

Det må kunne legges til grunn som et viktig prinsipp at fast årlig tilskudd over statsbudsjettet gir virksomhetene forutsigbare rammebetingelser for langsiktig planlegging. Vi reagere sterkt på at tilskuddet til Norsk publikumsutvikling foreslås avvirket helt uten forvarsel, slik at organisasjonen fratras enhver mulighet til omstilling.

I statsbudsjett foreslås det statlige tilskuddet til Norsk publikumsutvikling avviklet, med henvisning til at videre drift fullt ut bør dekkes av medlemmene.

NTO finner det oppsiktsvekkende at dette skjer uten forvarsel og uten noen form for nedtrappingsfase som kunne gitt organisasjonen mulighet til å omorganisere driften.

Formidling er en viktig del av institusjonenes kjernevirksomhet, og det arbeides kontinuerlig med å videreutvikle dette arbeidet for å nå flest mulig og et mest mulig sammensatt publikum. Norsk publikumsutviklings arbeid er et viktig supplement til virksomhetenes eget arbeid – blant annet gjennom kunnskapsutvikling og kunnskapsformidling, fellesløsninger og kompetanseutveksling mellom virksomhetene.

DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN

NTO ser frem til at en ny organisering av Den kulturelle skolesekken (DKS) kan legge til rette for at produksjoner fra institusjonene på en bedre måte innlemmes i ordningen og at elevene får mulighet til å oppleve forestillinger og konserter fremført på en profesjonell scene, i tillegg til turnéforestillinger på skolen. Vi vil ærlig fremholde behovet for at DKS-ordningen integreres og forankres på en bedre måte i skolen, og at mottakerapparatet i skolen profesjonaliseres.

Vi viser til at DKS er under omorganisering, og at Kulturtanken skal ivareta det nasjonale ansvaret for Den kulturelle skolesekken innenfor alle kunstuttrykkene. Det er viktig at alle kunstuttrykkene og deres egenart ivaretas også med den nye organiseringen, og at hvert kunstfelt kan utvikle seg utfra egne premisser og behov. Vi vil også understreke betydningen av at de sidene ved dagens organisering som fungerer godt videreføres og styrkes – og at det ikke bygges opp parallelle virksomheter og kompetanser til det som allerede eksisterer, herunder Scenekunstbrukets formidlingsnettverk og insentivordning.

NTO ser frem til at Kulturtanken kan bidra til å løse utfordringer ved dagens DKS-ordning samtidig med at rommet for allerede velfungerende lokale modeller må ivaretas. Vi ser også at en kombinasjonen av gratisprinsippet og DKS utilsiktet har ført til at skolenes besøk ved institusjonene reduseres og ved noen skoler faller helt bort, og etterlyser nasjonale løsninger som blant annet sikrer dekning av transportutgifter.

En viktig del av Kulturtankens mandat er å arbeide for god forankring og tett samarbeid mellom skole- og kunstsektor. Vi vil understreke at en forutsetning for å lykkes i dette arbeidet er en parallell styrking av de humanistiske og estetiske fagene i skolen. Det må legges til grunn at tilbudet gjennom DKS skal supplere, og på ingen måte erstatte, kunst- og kulturfagopplæringen i skolen.

KUNST OG HUMANISTISKE FAG I SKOLEN

NTO anmoder om en mer koordinert kultur- og utdanningspolitikk som sikrer at satsingen på barn og unge i kultursektoren følges opp med en tilsvarende styrking av de humanistiske og estetiske fagene i skolen og lærernes kompetanse i disse fagene. Et bredt kompetansebegrep forankret i skolens dannelsesoppdrag bør også innebære en styrking av resepsjonssiden og legge grunnlaget for et fremtidig kompetent og interessert publikum.

Fra flere hold uttrykkes det bekymring for at de estetiske fagene i skolen er svekket de senere årene. Dette skjer til tross for at de estetiske fagenes verdi som egne fag og betydningen av estetiske læringsprosesser og tenkemåter i andre fag er vel dokumentert. Det er derfor gledelig at det i Meld. St. 28 *Fag – Fordypning – Forståelse* tas til orde for å styrke de estetiske fagene i skolen og at den planlagte fagfornyelsen også omfatter disse fagene.

I et samfunn preget av «kompleksitet, større mangfold og raskere endringstakt» (NOU 2015:8) er det et særlig behov for å styrke elevenes kompetanse i å forstå, tolke og reflektere kritisk over et mangfold av ytringsformer, herunder kunstneriske ytringer. Kunstforståelse og kritisk refleksjon over kunsten krever fagkunnskap og historiske og teoretiske referanserammer. I dette perspektivet er det vel så viktig å styrke de estetiske fagene som humanistiske kunnskapsfag, som det er å styrke utøversiden og opplevesessiden ved disse fagene.

På denne bakgrunnen mener vi fellesbetegnelsen «praktiske og estetiske fag» bør revurderes. Etter vårt syn legger man best til rette for en styrking og fornyelse av innholdet i de estetiske fagene gjennom et tettere samvirke med kunst- og kulturdelen i andre fag, herunder samfunnsfag, etikkfag, norsk og språkfag – snarere enn ved å samle de estetiske fagene sammen med mat og helse og kroppsøving i fagområdet «praktiske og estetiske fag». Vi mener også at det er behov for å styrke kulturdelen i de nevnte fagene, og er kritisk til anbefalingen i NOU 2015:8 om å redusere kultur- og litteraturdelen i språkfagene.

Lærernes kompetanse er avgjørende for å sikre kvaliteten i de estetiske fagene. Vi er derfor glade for at Kunnskapsdepartementet vil vurdere om det for nye lærere skal innføres kompetansekrav for å undervise i estetiske fag i grunnskolen. I 2014 manglet nærmere 40 pst. av lærerne som underviser i musikk, og nærmere halvparten av de som underviser i kunst- og håndverk i grunnskolen, faglig fordypning. Kun én av fire musikk lærere og én av fem lærere i kunst og håndverk har kompetanse i faget tilsvarende 60 studiepoeng eller mer (jf. Kompetanseprofil i grunnskolen. Hovedresultater 2013/2014, SSB). Dette viser med all tydelighet behovet for å styrke lærerkompetansen i de estetiske fagene.

NTO har ved flere anledninger etterlyst en mer koordinert kultur- og utdanningspolitikk, som kan sikre at satsingen på barn og unge i kultursektoren følges opp med en tilsvarende satsing på de humanistiske og estetiske fagene i skolen og lærernes kompetanse i disse fagene

Mange musikk- og scenekunstinstitusjoner setter i dag store ressurser inn på formidlingsprogram overfor barn og unge både i og utenfor Den kulturelle skolesekken, delvis for å kompensere for skolenes sviktende satsning og delvis fordi dette er i institusjonenes langsiktige interesse. På denne bakgrunnen etterlyser vi en tydeliggjøring av skolens ansvar og en gjennomgang av rollefordelingen mellom skolen og kunstinstitusjonene for å sikre et fremtidig kompetent publikum og likere muligheter på tvers av sosiale og kulturelle skillelinjer.

NTO imøteser en grundigere diskusjon om de humanistiske og estetiske fagenes kvalitet, innhold og plass i hele utdanningsløpet, også i forbindelse med den varslede meldingen om humanistisk forskning og utdanning.

FORSKNING

NTO imøteser en fortsatt styrking av kulturforskningen, både for å sikre en mer kunnskapsbasert kulturpolitikk og for å imøtekomme kulturlivets egne kunnskapsbehov. Vi vil særlig understreke behovet for å styrke den grunnleggende humanistiske forskningen og ser frem til den varslede humaniorameldingen.

Vi er glade for at kulturforskningen er styrket de senere årene, bl.a. gjennom økte bevilgninger til relevante forskningsprogram under Forskningsrådet. Likevel ser vi frem til at Grund-utvalgets rapport *En kunnskapsbasert kulturpolitikk* fra 2012 følges opp med en mer overordnet forskningsstrategi som kan imøtekomme behovene for langsiktig satsing på kvalitet i forskningen og oppbygging av sterkere forskningsmiljøer.

NTO har særlig tatt til orde for å styrke den tverrfaglige kulturforskningen, slik at samfunnsvitenskapelige innfallsvinkler oftere suppleres med humanistiske og estetiske perspektiver og analyser. Vi vil understreke at solide humanistiske og estetiske fagmiljøer ved universitetene er essensielle for å sikre

den grunnleggende forskningen i seg selv, men også som leverandører av begreper, teorier og betraktningmåter i den mer brukerrettede forskningen. Det er derfor viktig at en forskningsstrategi som skal ivareta Kulturdepartementets sektoransvar også innreflekterer situasjonen for de humanistiske fagene.

For å sikre kvalitet og faglig utvikling i kunsten, er det helt essensielt at det finnes en autonom, akademisk samtalepartner i humaniora som kan analysere kunstens verdi og utfordre etablerte praksiser. Vi vil også understreke hvor viktige de humanistiske fagene er for å styrke kunstforståelsen i samfunnet – som en sentral leverandør av begreper, teorier og perspektiver til det offentlige ordskiftet om kunsten.

KRITIKK OG OFFENTLIG MENINGSUTVEKSLING

NTO vil understreke betydningen av at staten opprettholder sitt ansvar for å legge forholdene til rette for ytringsmangfold og kvalitet også gjennom sterk statlig støtte til mediene. Vi etterlyser en nærmere vurdering av virkemidler på tvers av medie- og kunstpolitikken som kan legge til rette for og bidra til å fremme det seriøse, offentlige ordskiftet om kunsten.

Etter vårt syn bør det være en integrert del av kunstpolitikken å sikre vilkårene for et seriøst, offentlig ordskifte om kunsten, herunder kunstkritikken. Kritikken fremmer kunnskap, forståelse og refleksjon over kunstens ulike uttrykk og bidrar til kontinuerlige vurderinger av kunstnerisk kvalitet i offentligheten. Foruten å bidra til den faglige kunstdiskursen, er kritikken viktig for å synliggjøre kunsten og øke interessen og kunstforståelsen hos et bredere publikum. På denne måten er kunstkritikken ikke minst viktig i et formidlingsperspektiv.

De politiske rammevilkårene for kunstkritikken og for kulturjournalistikken omfatter virkemidler på flere nivåer og på tvers av kultur- og mediepolitikken – slik som kringkastingsavgift, direkte og indirekte pressestøtte, produksjonsstøtte til kulturtidsskrifter og stipendier for journalister og kritikere.

Vi erfarer at medienes pressede økonomiske situasjon fører til en nedprioritering og marginalisering av den grundige kulturjournalistikken og kunstkritikken, og at eksisterende virkemidler ikke i tilstrekkelig grad bidrar til å opprettholde og videreutvikle mangfold og kvalitet på dette området.

Foreningen er glad for at det er innført nullmoms for elektroniske nyhetstjenester, men vi er kritiske til at regjeringen foreslår å redusere produksjonstilskuddet. Vi er også bekymret for NRKs økonomiske handlingsrom for å ivareta rollen som kulturformidler med en realnedgang i kringkastingsavgiften.

Stipender for kritikere er en god ordning som bidrar til kvalitetsheving og profesjonalisering av kritikken. Vi mener det i tillegg er behov for å vurdere egne støtteordninger som kan bidra til å styrke den mer umiddelbare og aktuelle kritikken i dagspressen, og en økning i tidsskriftstøtten for å styrke den analyserende og dyptgående kritikken.

NTO vil også ta til orde for etablering av en uavhengig reisestøtteordning for kritikere innenfor musikken og scenekunsten. Musikk og teater er øyeblikkets kunst som skjer foran et publikum, og innenfor disse kunstformene er det et spesielt behov for at kritikeren er til stede der og da når forestillingen eller konserten finner sted. Relativt små investeringer på dette området kan gi store utslag.

Det er gledelig at en allmenntilgjengelig privat stiftelse som Fritt Ord satser på «den gode kritikken» gjennom stipendordninger for kritikere og prosjektstøtteordninger for ulike typer medier og kritikere som leverer til dem. Vi vil samtidig understreke at slike satsinger fra private aktører må fungere som et supplement til offentlige stimuleringsordninger og på ingen måte som en erstatning for manglende offentlig innsats.

Våre medlemmer

NTO har 46 medlemsorganisasjoner innenfor musikk og scenekunst. Medlemmene består av nasjonale og regionale institusjoner, samt offentlig støttede produserende og programmerende teatre, scener, orkestre, musikkensembler og kor.

MEDLEMSOVERSIKT:

Scenekunstinstitusjoner

[Akershus Teater](#)
[Bergen Nasjonale Opera](#)
[BIT Teatergarasjen](#)
[Black Box teater](#)
[Brageteatret](#)
[Carte Blanche](#)
[Dansens Hus](#)
[Den Nationale Scene](#)
[Den Norske Opera & Ballett](#)
[Det Norske Teatret](#)
[Det samiske nasjonalteatret Beavivás](#)
[Dramatikkens hus](#)
[Haugesund Teater](#)
[Hordaland Teater](#)
[Hålogaland Teater](#)
[Kilden Teater- og Konserthus](#)
[Nationalteatret](#)
[Nord-Trøndelag Teater](#)
[Nordland Teater](#)
[Norsk scenekunstbruk](#)

[Oslo Nye Teater](#)

[Riksteatret](#)
[Rogaland Teater](#)
[Scenekunst Østfold](#)
[Sogn og Fjordane Teater](#)
[Teaterhuset Avant Garden](#)
[Teater Ibsen](#)
[Teater Innlandet](#)
[Teater Manu](#)
[Teatret Vårt](#)
[Trøndelag Teater](#)
[Årjelhsaemien Teatere](#)

Musikk institusjoner

[Barokkanerne](#)
[BIT20 Ensemble](#)
[Det Norske Blåseensemble](#)
[Det Norske Kammerorkester](#)
[Det Norske Solistkor](#)
[Edvard Grieg Kor](#)
[Nordnorsk Opera og Symfoniorkester](#)
[Norsk Barokkorkester](#)
[Oslo-Filharmonien](#)
[Kulturtanken DKS, tidligere Rikskonsertene](#)
[Riksscenen](#)
[Stavanger Symfoniorkester](#)
[Stiftelsen Harmonien](#)
[Trondheim Symfoniorkester](#)